

NARCÍS CASTANYER, MANUEL LUDEVID, TONI PUIG i ANTONI SERRAMONA

Taula rodona sobre la joventut: aproximació a una realitat canviant

NARCÍS CASTANYER. 32 anys. Llicenciat en Matemàtiques. Nascut a Girona. Ha estat responsable de diversos moviments juvenils. President del Consell Nacional de la Joventut de Catalunya (del 1981 a l'abril de 1984), director del Centre d'Estudis i Documentació Joventut i Societat i cap dels Serveis de Joventut de la Diputació de Barcelona des de l'1 de setembre de 1985.

MANUEL LUDEVID. 33 anys. Llicenciat en Ciències Econòmiques i Història Contemporània. Professor de Sociologia del Treball i de l'Empresa a l'Escola Superior d'Administració i Direcció d'Empreses (ESADE). Nascut a Barcelona. Diferents publicacions sobre la joventut, com *Els joves obrers i el seu treball* i *El treball i l'atur dels joves de Barcelona*.

TONI PUIG. 40 anys. Director de l'Institut Municipal d'Animació i d'Esplai de l'Ajuntament de Barcelona. Va participar, com a fundador, en l'Escola d'Esplai de Barcelona i la revista *Ajoblanco*. Actualment dirigeix la publicació *Entrejoves*. Ha realitzat l'estudi *Cultura i temps lliure de «Projecte joves» de Barcelona i altres publicacions*.

ANTONI SERRAMONA. 44 anys. Delegat diocesà de Pastoral de Joventut. Nascut a Alguair (Segrià). Professor de l'Escola Universitària Blanquerna. Membre del Comitè Català de l'Any Internacional de la Joventut. Fundador del MUEC (1970). Actualment està en contacte amb tots els moviments juvenils eclesials.

RAFAEL JORBA. 29 anys. Periodista. S'inicià en la premsa comarcal, per treballar després a les redaccions de *Mundo Diario*, *El Periódico de Catalunya* i *El País*. Ha estat director de programa i sots-director dels Serveis Informatius de TVE a Catalunya. Actualment és sots-director de *El Periódico de Catalunya*. Nascut a Igualada (Anoia).

ENGUANY LA JOVENTUT HA ESTAT DE MODA. La UNESCO en va declarar l'Any Internacional. I és que també ha esdevingut un costum celebrar, de tant en tant, anys internacionals d'aquells sectors socials que, en l'argot dels especialistes, s'acostumen a anomenar marginals. I ara ha tocat el torn a la joventut.

En la taula rodona que segueix aquesta introducció hem volgut fer una aportació, més heterodoxa que científica, al fet juvenil. Les hemeroteques especialitzades ja gaudeixen, a hores d'ara, d'informes, estudis i estadístiques suficients per a qui vulgui cercar dades sociològiques. Al capdavant, el que es desprèn del diàleg entre els quatre ponents és la necessitat urgent de no parlar més per boca d'altri. Cal obrir una porta, tant des de les institucions com des de l'enreixat de poders de la societat civil, a la participació de la joventut. Que parlin els joves.

Els teòrics del fet juvenil, segons es palesà unànimement al llarg del debat obert, acostumem a ser aquells joves que, en l'efervescència del Maig del 68 francès vam gosar demanar l'impossible i, ara, des de les responsabilitats de poder adult, ens disposem a aplicar-ne la part possible. Des d'aquesta perspectiva relativista, ¿com aconseguir vertebrar aquest sector social heterogeni que anomenem joventut? Heus aquí el que s'intenta de respondre al llarg de la taula rodona.

Per part meua, només uns apunts sobre aquesta qüestió. En el terreny polític, cal fugir del *parti pris* conceptual que comporta afirmar que els joves passen del fenomen polític. Els grans programes màxims que mobilitzaren la joventut d'ahir contra el pes de la dictadura ja no són vàlids. En democràcia, el jovent espera programes concrets per resoldre problemes concrets. Així, sense negar un cert renaixement del conservadorisme en nuclis de gent jove, seria un error fer del nostre desencant d'avui el desencant d'ells, i dels nostres valors d'ahir, potser massa dignificats, els seus valors.

Si fa no fa, el mateix podríem dir en el terreny socio-laboral. La desocupació, aquest fenomen que afecta directament els joves, demana un esforç d'imaginació per tal de trobar-hi solucions. El llenguatge i les propostes de les forces sindicals, com també es palesà

en el debat que segueix, sovint s'allunya dels punts de preocupació d'aquests joves. Cal, en aquest sentit, incentivar totes aquelles iniciatives d'autoocupació que surtin de la gent jove.

I passant de la cultura del treball a la de l'oci, les propostes anirien pel mateix camí. No es tracta tant de bastir un món lúdic, d'altra banda irreal, per al jove, com de fornir-li els mitjans necessaris per tal que sigui ell qui pugui omplir el seu temps lliure.

En aquest sentit, cal fer esment del fenomen de l'associacionisme, tractat a bastament en la taula rodona. Dir que a Catalunya, un país de llarga tradició associativa, aquesta pràctica d'arrelament social està en crisi és un pèl agosarat. El que potser trontolla és aquell associacionisme clàssic que un dia molts catalans conegueren de prop. Al costat, però, d'aquesta davallada, tot un seguit d'altres iniciatives sorgeixen espontàniament, sense gaudir de l'encoratjament necessari

per reeixir. Si no donem ales a aquest associacionisme que algú anomena postindustrial, la via del desarrelament resta oberta. I d'aquí a la marginació només hi ha un pas.

Al cap i a la fi, cal aconseguir que la joventut no sigui una etapa transitòria de la qual tothom fuig per poder-ne sortir. Que la por d'ésser jove doni pas a les ganes de ser-ho, fent bona aquella definició que féu de la joventut l'escriptor francès Jules Romains: «És el temps que tenim davant nostre». La gent jove de Catalunya no vol que aquest temps corri en va, sinó que desitja creure en alguna cosa. Malauradament, però, no són les forces del progrés que, ara per ara, aconsegueixen de connectar amb aquest sentiment.

L'Any Internacional de la Joventut s'eclipsa. Cal que els joves facin seus tots els anys, si més no per evitar caure en aquella màxima vegetativa que tan bé resumeix la dita segons la qual *Qui dia passa, any empeny*.

RAFAEL JORBA, PERIODISTA.

un any més?

JORBA. Per començar i per trencar el glaç, ens podríem preguntar per l'oportunitat de celebrar, convocat per la UNESCO, un any internacional de la joventut, pel fet que ja sembla un costum, això d'anar convocant anys...

LUDEVID. Sobre aquesta qüestió, independentment del funcionament intern de la UNESCO, expresso la meua opinió personal. Em penso que amb els joves passa com amb d'altres «minories» entre cometes, com les dones o els discapacitats. El que pot tenir d'interessant un any dedicat a aquest tema no és parlar justament d'aquest segment, d'altra banda ben difícil de definir, sinó que és interessant perquè és el pretext per parlar de la crisi de la societat. I us haig de confessar que el jove, en si mateix, a mi no m'interessa. M'interessa la crisi de la societat en el seu conjunt. Això vol dir la crisi del treball, la crisi de l'ensenyament i la crisi de la cultura. Que són uns eixos fonamentals de la crisi de la joventut, i quan s'estudia la joventut es parla d'aquests temes. Llavors, un any internacional és interessant perquè pot obrir un debat sobre aquestes qüestions.

CASTANYER. Comparteixo l'escepticisme respecte als anys internacionals i respecte als organismes internacionals, però crec que benvingut sigui aquest any internacional, perquè és motiu d'estudi, d'anàlisi de la realitat i de la crisi. Jo, potser, tinc un altre interès personal que és dir: «Bé, aprofitem el que les institucions i les organitzacions de la joventut en puguin treure, d'això

que se'n diu any internacional de la joventut». Com a coses pràctiques i immediates, potser algun ajuntament ha fet un pressupost més bo que altres anys, i això sempre és una cosa que queda, perquè l'any que ve no el retallaran sinó que l'augmentaran segons el cost de la vida i, aleshores, hi haurà hagut un salt, en algunes institucions, respecte a aquesta dedicació. Vist així, des d'un punt més pragmàtic, em penso que Catalunya deu ser un dels llocs on s'ha aprofitat més, perquè no crec que en altres països hagin fet els *tinglados* que ens hem muntat aquí...

PUIG. Jo crec que aquest any ha arribat d'una manera superoportuna i és un any molt català en el sentit que en aquest país ens adonem de les coses quan ja s'han acabat. Sempre venerem la gent quan ja s'ha mort. Som un país molt mortuori. Per mi, la joventut, tal com la planteja la UNESCO, ja no existeix i això és un any internacional dedicat als joves del 68 que ja hem deixat d'existir i que estem en aquests moments manant en els ajuntaments o les empreses. Dic això perquè tota la gent que ha organitzat aquest any des dels organismes internacionals són una gent que desconeixen la joventut de 15, 16, 17 o 18 anys i també desconeixen la jo-

L — «...us haig de confessar que el jove, en si mateix, a mi no m'interessa. M'interessa la crisi de la societat en el seu conjunt. Això vol dir la crisi del treball, la crisi de l'ensenyament i la crisi de la cultura.»

ventut més gran, aquella que ja no té feina. Per tant, jo sóc obertament escèptic i m'agradaria que, si més no, servis dins les institucions, tant públiques com privades, i les comercials, per fer-nos veure que la joventut que avui dia corre per les nostres ciutats és una altra, que no té res a veure amb aquesta que ens proposem celebrar, sobre la qual ens interessa debatre i de la qual nosaltres tenim dades i amb la qual fem servir els nostres esquemes si cal analitzar-la.

SERRAMONA. Jo no sóc tan escèptic. ¿Per què no sóc tant escèptic? Perquè em fa l'efecte que la voluntat de donar un cert protagonisme als joves o, si més no, de cridar l'atenció de les institucions dels diferents països sobre el fenomen de la joventut, sempre canviant, sempre nou, és bona. M'interessa la institució per la capacitat dinamitzadora que pot tenir en un moment donat, perquè potser moltes altres institucions d'inferior categoria no s'haurien mogut i no s'haurien promogut certes activitats i centres d'interès... Un últim punt del meu interès per l'any internacional de la joventut és el contingut del triple eslògan: *Participació, desenvolupament i pau*. La gent jove que tracto he notat que són sensibles a totes tres paraules, tot i que probablement els grups socials les interpreten de molt diversa manera; però no hi ha dubte que la sensibilitat davant el problema de la pau és global i que gairebé la major part del jovent hi sintonitza plenament, i passa el mateix pel que fa a desenvolupament i participació. L'eslògan, el trobo reeixit.

un concepte relatiu

JORBA. Podríem entrar a respondre una pregunta senzilla, però molt complexa a la vegada, que és: com definir la joventut. ¿Què és la joventut: un fet social, un fet biològic, una etapa de la vida, un sentiment o, fins i tot, una classe social...?

CASTANYER. Jo, quan em demanen què és la joventut, quasi em nego a definir-la. Si no és que la defineixo amb referència a dues altres etapes, que són la infància i la vida adulta. És l'etapa de transició entre aquestes. És a dir: l'etapa de transició d'una persona des que és absolutament dependent fins que deixa de ser-ho i és autònoma i lliure respecte als altres. I aquest procés es viu socialment d'una manera que en els anys de crisi actuals s'ha allargat. Hi ha hagut èpoques —això els sociòlegs saben delimitar-ho més— que la joventut ha estat inexistente, perquè quan la gent treballava als 14 anys pràcticament no hi havia joventut. En canvi, actualment, ¿quan deixa de ser jove, una persona? Un noi ha de tenir feta la «mili»; si no, encara viu provisionalment; ha de tenir una feina i això la crisi econòmica ho fa més difícil; ha de tenir un títol, una carrera o uns estudis acabats; si pot ser, ha de tenir solucionada la vida afectiva i, per tant, l'estabilitat des del punt de vista familiar, de creació d'un nucli de relació... Entenc per jove el jove no adolescent, la persona que ja deixa de ser dependent des del punt de vista d'aspiració personal.

SERRAMONA. Potser pecarem d'un cert classicisme. Jo em refereixo, quan em pregunten què és la joventut, a una expressió de l'Octavi Fullat que encara faig servir habitualment. Ell la defineix, si no recordo malament, com «un projecte de futur» i una «pretensió de puresa» o d'autenticitat. A mi aquestes dues notes em serveixen, emmarcades, com feies tu, Narcís, entre la infància i la vida adulta. És a dir, projecte de futur perquè, efectivament, el jove té molt poques coses viscudes i, en canvi, previsiblement, molt de temps per endavant. I pretensió de puresa, perquè la radicalitat, l'autenticitat, la novetat és sempre possible. Està sempre a l'abast. Dues notes que, és curiós, quan parlem de la societat actual, ens serviran per explicar la crisi tal com jo l'entenc. El futur s'ha tornat fosc i aquesta radicalitat, puresa o autenticitat es fa cada vegada més difícil i, tot plegat, farà entrar en qüestió el mateix ésser, la mateixa autocomprensió del jove. És un punt de vista molt poc original, aquest d'on jo parteixo, però és que encara em serveix...

JORBA. Has citat en Fullat per fer una definició de la joventut. Recordo, per exemple que Marguerite Yourcenar, en *Adrià*, defineix la vellesa i diu que s'esdevé quan s'arriba en aquella edat que per a tot home la vida és una derrota acceptada. De vegades va bé definir les coses pels seus contraris... Molts joves, ara, no podrien dir, com Adrià, que la seva vida ja és una derrota acceptada...

LUDEVID. Comparteixo el que s'ha dit fins ara. Jo només voldria abonar la idea de la relativitat del concepte, en el sentit que, efectivament, el concepte de joventut va estretament lligat a l'evolució cultural i econòmica de cada societat. A la societat actual del Camerun, per exemple, el nostre concepte de joventut no té cap sentit. A 10 anys comencen a treballar i l'estadi que abans s'intentava definir, hi és inexistente pràcticament. Això vol dir que es comença a parlar de joventut, socialment parlant, en societats molt determinades, d'un determinat nivell de desenvolupament econòmic i amb una determi-

B — «Per mi, la joventut, tal com la planteja la UNESCO, ja no existeix i això és un any internacional dedicat als joves del 68 que ja hem deixat d'existir i que estem en aquests moments manant en els ajuntaments o les empreses.»

nada incorporació en massa de la gent a l'ensenyament. Pensant en futur, podríem dir que la gran obsessió política i sociològica per estudiar la joventut ce-dirà, perquè, com deien en Narcís i en Serramona, en la mesura que es va allargant aquest període, la mateixa idea de la transitorietat es desfigura. ¿Fins a quin punt a trenta anys podem, sense abusar del concepte, seguir parlant de joves? Perquè la voluntat d'aquesta persona ja és una altra i, encara que no tingui ni el títol, ni la feina, ni hagi pogut constituir una família, la seva voluntat ha canviat i, per tant, el concepte se'ns desdibuixa. El concepte dels anys seixanta, ja no el podem fer servir. És un concepte relatiu i és un concepte que s'ha fet servir fins ara, ajustable a societats que acaben de començar el procés d'industrialització, societats en expansió, sobretot, i amb un component molt fort d'escolarització de masses que diferencia els joves de la resta de la societat. Poso l'interrogant de si en el futur aquest concepte que hem fet servir fins ara ens servirà o bé haurem de parlar d'una altra cosa.

PUIG. Jo m'adono que sóc molt pessimista. Per mi, la joventut és una gent que tenim emmagatzemada, de l'edat que sigui, en l'època que és més creativa, innovadora i franca, en unes institucions que són del segle XIX. A la universitat, als instituts, a l'exèrcit; una crítica feroç a l'exèrcit. Unes institucions que no ens serveixen ni avui, ni a aques-

C — «Entenc per jove, el jove no adolescent, la persona que ja deixa de ser dependent des del punt de vista de l'aspiració personal.»

ta gent que, amb l'excusa que aquestes institucions eduquen, preparen i faciliten aprenentatges, no els preparen en absolut per al demà, perquè aquestes institucions ja no ens serveixen, avui. Hi ha qui diu que, posats en el camp de la feina, en el segle XXI, que és aquí mateix, el cinquanta per cent de les que hi haurà encara no sabem quines seran. Amb aquesta excusa de l'aprenentatge, de la preparació, hi ha tota una quantitat de gent emmagatzemada, en unes institucions que a molts no els serveixen i sense que els facilitem l'accés a allò que per mi és decisiu: a l'economia. Per mi, resumint, la joventut, com deïem en les jornades de Joventut i Societat, està entre el conflicte i la creativitat. I si la joventut és molt conflictiva, la culpa la tenim nosaltres, els que manem. M'interessa molt parlar de la crisi de la societat, perquè és el lloc on es resol tot aquest problema de l'emmagatzematge que abans descrivia, i m'interessa la joventut perquè és un dels llocs decisius on s'apunten línies de creativitat i innovació.

el binomi individu/col·lectivitat

JORBA. Podríem encetar un altre tema polèmic: la qüestió de la joventut i la política. S'ha dit que mentre per un cantó hi ha una joventut que ara ha deixat de ser jove per accedir als llocs de poder —l'anomenada generació del canvi—, per contra, n'hi ha una altra, un bon nombre de joves no han viscut a fons la transició, que tenen llunyans els punts de referència del que havia estat l'antic règim o no en tenen, i s'han instal·lat en un cert conservadorisme...

LUDEVID. Bé, haig de reconèixer que sobre això tinc molt poca reflexió feta. Simplement, en vull comentar un aspecte, un dels molts que has citat, relativament lateral: la visió en positiu d'alguns dels valors que normalment en l'opinió pública es fan servir per dir

que hi ha una involució política en la joventut. És a dir: hi ha una lectura en negatiu d'un dels valors polítics que semblen aflorar. Per exemple, el retorn a la individualitat, el retorn a les relacions personals i a l'afecte, i qüestions d'aquest estil. Sobretot, com deia en Toni al començament, els que ens ho mirem som els que tenim altres punts de referència dels anys seixanta, que hem crescut amb una òptica d'acció col·lectiva, i caldria veure si no era una mica atípica, vista en un cicle llarg de la història. Nosaltres hem participat en una època històrica irrepetible i molt singular, que ha estat la transició política del canvi, un procés d'uns quinze anys, que tampoc no era el de les generacions anteriors. Potser té algun contacte amb algun període de la II República. Aleshores, com que hem estat vinculats

S — «La joventut és (...) projecte de futur perquè (...) té molt poques coses viscudes i, en canvi, previsiblement molt de temps per endavant. I pretensió de puresa, perquè la radicalitat, l'autenticitat, la novetat és sempre possible.»

amb aquesta experiència, tendim a fer una lectura negativa de tots aquests valors. Jo crec que en el retorn a l'individu i en la revaloració del contacte personal hi ha aspectes clarament positius, com n'hi ha en la crítica més o menys generalitzada de la joventut a la política instituïda. Aquesta tendència a apostar per problemes concrets més que per programes globals em sembla d'una prudència sana.

SERRAMONA. Jo vull afegir dues observacions en aquest tema. La primera fa referència a l'experiència personal. Per la meua condició, he viscut l'educació en el món de la política dels joves, és a dir, des de la relativitat de l'afer polític i del compromís polític del jove i, al mateix temps, la seva importància. Aquesta ha estat la meua experiència. I com a resultat, ¿què n'ha sortit, d'això? Diria que la gent que ha entès la política, en el sentit més noble de la paraula, s'ha escapat de la crema o de la socarrada; alguns, fins i tot, han arribat a situar-se. Han tingut una de les claus per reaccionar davant d'aquest moment absolutament contradictori, en molts aspectes, que dona com a resultat la societat actual. I em penso que una de les tasques importants seria no abdicar en absolut l'educació política, mirant de descobrir-ne els graus, les possibilitats reals i objectives de cara al futur. Totalment d'acord amb la visió

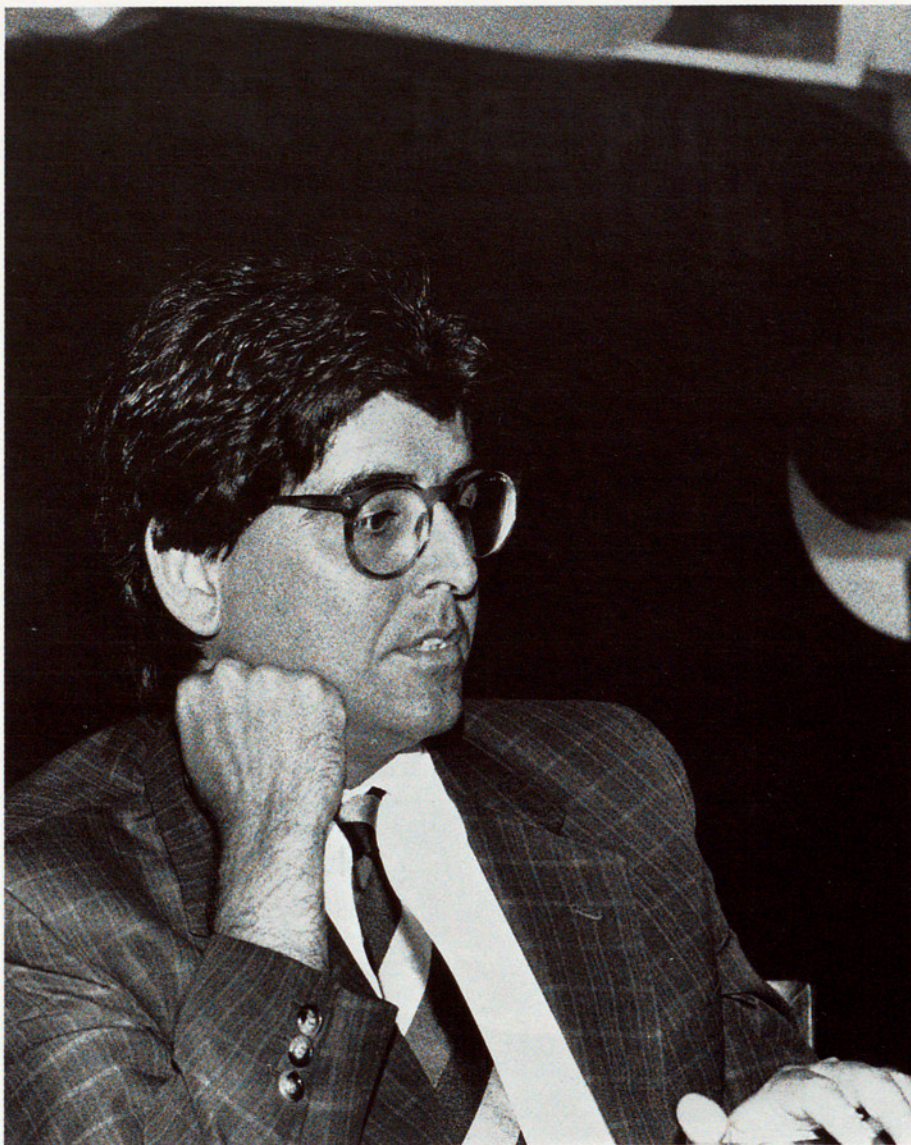
NARCÍS CASTANYER

en positiu dels nous valors que molt fàcilment, per una mecànica que ens ve del 68, hem qualificat de negatius. Crec que la gent jove no és amiga d'aquelles globalitats que ho interpretaven tot. Les ideologies, en el sentit més clàssic, són el que s'ha desdibuixat, s'ha esfilagarsat una mica, però no els valors polítics, ni les motivacions. Potser és un nombre reduït de joves el que ho arriba a entendre, però qui hi arribi tindrà una clau d'interpretació de la societat i de si mateix.

L — «...només voldria abonar la idea de la relativitat del concepte, en el sentit que, efectivament, el concepte de joventut va estretament lligat a l'evolució cultural i econòmica de cada societat.»

PUIG. A mi això de joventut i política sempre m'ha fet molta gràcia, perquè és

com si es volgués plantejar que els joves d'ara passen de política. Per mi, això és una mentida total. Els joves no en passen gens ni mica, de la política. Em sembla que el que els interessa és una de les coses més importants de tota tasca política: tenir màximament resolta, en qualitat de vida personal, la vida quotidiana. Per això, estan disposats a fer tot el que calgui: per la seva vida personal, la del seu grup, etc. Crec que és aquí on comença l'interès de tota consciència política: que els joves s'interessin per resoldre allò que els afecta més immediatament. Torno al discurs d'abans. «Els ho posem molt difícil.» No els deixem participar, els tenim en unes institucions absolutament caduques, molta gent se'n cansa, i en passen, amb raó. No és aquell passar, com s'ha dit moltes vegades, perquè no es vol la participació, sinó que no poden solucionar molts dels seus problemes per manca de canals de participació. En això sí que sóc absolutament optimista: als joves els interessa molt, la política.

MANUEL LUDEVID

LUDEVID. Com a participant directe del moviment d'estudiants, sé que no representàvem ni tan sols la majoria dels estudiants de la Universitat de Barcelona, que feien una vida diversa. El risc és de judicar els comportaments d'ara amb els mòduls de la nostra particular experiència, que, probablement, com he dit, no era representativa de la majoria de joves d'aleshores.

CASTANYER. De vegades penso que és negatiu que ara es posi la dimensió personal molt per sobre de la col·lectiva. Per exemple, em sembla extraordinari que el fenomen del pacifisme, l'ecologisme, el retorn a la natura, la conservació de l'entorn, sigui un plantejament preferent. En canvi, em sembla negativíssim que es facin afirmacions que jo sento en medis juvenils com, per exemple, que tots els polítics són iguals. Jo no ho crec, i per això em fa angúnia que la gent pensi així; em sembla que és poc objectiu...

PUIG. A mi em sembla que és un pro-

blema dels polítics. Els polítics, sobretot els que es dirigeixen a la joventut, han perdut el risc de fer afirmacions contundents. Hi ha una gran moderació en tot el que s'està dient. En posaria un exemple ben clar que trobo molt compromès. A l'Ajuntament de Barcelona, les intervencions que van fer tant el Consell de la Joventut com tots els regidors a l'hora d'aprovar el «Projecte Jove» de la ciutat, eren uns discursos de l'època de la meva àvia; tots, menys el del senyor Borja, que es va atrevir a parlar de la revolució. És clar, amb aquesta mena de política i de discurs, no s'atreveixen a dir el que s'hauria de dir, el que els joves volen que es digui. En aquests moments, els joves demanen a crits, perquè els interessa la política de la seva vida quotidiana, que hi hagi una gent, i això ho acceptarien dels polítics —d'uns polítics d'esquerra— que els donessin elements simbòlics per poder-se dinamitzar, i els polítics no s'hi atreueixen perquè, és clar, en aquesta societat en crisi, segons quin discurs, o

pensin que no és convenient o que pot portar més expectatives.

LUDEVID. Un dels problemes, no pas dels joves, sinó de la nostra escena política, en aquests moments a Espanya, és un cert ensopiment, l'avorriment. Per dir-ho d'una altra manera, són els xis-

P — «Per mi, la joventut és una gent que tenim emmagatzemada (...) en l'època que és més creativa, innovadora i franca, en unes institucions que són del segle XIX.»

tos d'en Màximo a *El País* sobre «L'única política possible». Crec que se n'ha abusat. És evident que hi ha una part important de l'acció econòmica dels governs que va condicionada pel que vulguin els nord-americans, però també és cert que la voluntat humana hi és per a alguna cosa. Jo em penso que si cap sector de la població és sensible a aquest problema, que és global, és el dels joves. I, diguem-ho tot: aquesta «única política possible» exclou sovint els joves, a última hora.

CASTANYER. Abans potser pecaven alguns partits polítics, la mateixa universitat, d'anar abocant una cosmovisió molt inflexible, estreta, però ara em sembla que les organitzacions socials, polítiques i juvenils no fan aquest paper d'iniciadors, amb una visió global de la política i de la societat. És a dir, que hem passat a ser excessivament primmirats en la qüestió de l'educació personal i individual, i poc educatius en la qüestió de la globalitat de la política. I això és una de les crítiques que jo faig, no tan sols als polítics, sinó també als qui, al marge dels polítics, haurien de ser educadors, acompanyants.

SERRAMONA. El tema de joventut i política per mi es resumeix en una tasca d'educació. L'educació és una paraula d'aquelles que s'han d'omplir de con-

L — «Jo crec que en el retorn a l'individu i en la revaloració del contacte personal hi ha aspectes clarament positius, com n'hi ha en la crítica més o menys generalitzada de la joventut a la política instituïda.»

tingut, i la clau estaria a veure si es poden valorar, amb categoria política, certs centres d'interès que en diem personals, de subsistència, molt més im-

diats, molt més arran de terra, que semblen manifestar les noves generacions. Jo aniria per aquí i no renunciaria a unes quantes globalitats. El que no sé és si el discurs innovador, creatiu, revolucionari, té el mateix vigor que tenia quan es feia fa quinze anys...

JORBA. Abans de cloure el binomi de joventut i política, caldria introduir-hi un tercer element: el factor nacional. Entre la joventut de la Catalunya d'ara, aquesta qüestió pesa amb força, mentre que abans anava molt més lligada a un comportament polític d'esquerres. Volia deixar obert aquest doble aspecte: esquerra i factor nacional.

LUDEVID. No hi he reflexionat prou. Estic amb tu quan dius que és un fenomen notable. Jo diria, no obstant, que una clau que explicaria aquesta adhesió al nacionalisme seria una clau no

S — «Crec que la gent jove no és amiga d'aquelles globalitats que ho interpretaven tot. Les ideologies, en el sentit més clàssic, són el que s'ha desdibuixat, s'ha esfilagarsat una mica, però no els valors polítics, ni les motivacions.»

molt teoritzada, no molt racionalitzada i política, en el sentit que nosaltres ho entenem en els anys seixanta sinó molt instintiva i com a expressió d'un moviment que es considera a prop. Seria una forma de plantejar-se, molt intuïtivament, la defensa de tot allò que és concret, davant de coses llunyanes. Jo seria prudent a l'hora de donar a l'adhesió a certs moviments nacionals, que són importants i amb gent molt jove, una connotació política de partit. I ho veuria com l'expressió, també, d'aquesta preferència per objectius més a l'abast.

PUIG. Aquest nacionalisme exaltat al qual avui dia s'apunten els joves d'aquí és el nacionalisme de la pitjor espècie. A mi, realment, em sap greu que passi en aquest país. Tots els «boixos nois» s'hi enganxen perquè no hi ha res més. És una cosa absolutament visceral i que agafa allò de «nosaltres som els millors; hem de triomfar...» Em sembla un fet molt lamentable i l'única cosa que puc fer és dir a la gent que porta aquests moviments que tingui una mica més de compte i que sigui una mica més realista...

SERRAMONA. Per mi és un fet important. Entenc que s'han de reivindicar les qüestions nacionals, perquè no estan resoltes o almenys, ben resoltes. Formen part del gruix de preocupa-

TONI PUIG

cions més pròximes, més immediates al subjecte, a l'individu, al jove.

el treball vertebrador

JORBA. Podríem començar a parlar, canviant de tema, de la situació econòmica de la joventut, pel fet que la meitat dels qui estan sense feina són joves. Segons demostren enquestes recents, el temps de joventut, en el sentit de no trobar feina per tal d'aconseguir la independència, no pas la llibertat, s'allarga. Abans això se situava cap als 24 anys; ara cap als 29 o 30...

LUDEVID. El que plantejaria, per fer una mica de polèmica, són algunes conseqüències dels estudis que hem fet. Van en la línia de dir: coneixem la realitat, més desocupació, més treball precari i més economia submergida. Ens interessa saber quin impacte té això en la vida quotidiana dels joves, i, el més important, en les seves actituds. És a dir, a l'hora de vertebrar la societat,

¿això ens va minant la societat o no? Aquí caldria ser prudent, un cop més, i defugir el tòpic. Diu que la joventut passa de treballar, i encara n'hi ha qui diuen que la cultura del treball ha desaparegut.

De la nostra recerca per la UNESCO es dedueix que això no és pas veritat. És a dir, que la precarització del treball no implica una desaparició de la cultura del treball, que segueix present en

C — De vegades trobo que és negatiu que ara es posi la dimensió personal molt per sobre de la col·lectiva (...) Em sembla negativíssim que es facin afirmacions que jo sento en medis juvenils com, per exemple, que tots els polítics són iguals.»

molts joves d'avui. Una cultura del treball diferent de la dels seus antecessors, probablement més flexible, amb menys

expectatives, amb un sentit més gran de la provisionalitat, però cultura del treball. El treball continua essent, en primer lloc, un valor central en la vida dels joves i, en segon lloc, no hi ha una cultura de l'oci alternativa a la del treball. La gent vol treballar i centrar la seva vida mitjançant altres factors, entre els quals podríem destacar els diners, que donen una certa autonomia, i el treball, com a font de relació social. Això és molt important.

D'altra banda, la cultura del treball dels pares no ha canviat. El món on es mouen continua essent consumista. El cent per cent està arrelat en aquesta

P — *«Aquest nacionalisme exaltat al qual avui dia s'apunten els joves d'aquí és el nacionalisme de la pitjor espècie. A mi, realment, em sap greu que passi en aquest país. Tots els "boixos nois" s'hi enganxen perquè no hi ha res més.»*

cultura. Tercer: no hi ha alternatives reals. La gent que està sense feina a Cornellà avui no és al Berlín Occidental i no té un centre recreatiu a la cantonada; doncs, no tenir feina no vol dir «cultura de l'oci», no hi ha possibilitats d'alternativa, perquè l'hàbitat urbà, sobretot a les grans concentracions de masses, ho fa impossible. De la meva reflexió se'n segueix, en tot cas, que, malgrat aquesta precarització, la cultura del treball prossegueix i no veig que hi sigui possible una cultura alternativa a curt termini.

SERRAMONA. El que constato, en ambients religiosos i assistencials, són dues actituds: la de denúncia de no se sap què ni qui, de tot el sistema, i la commiseració pels pobres que estan sense feina. Amb això crec que no anem enlloc. En ambients institucionals la preocupació hi és, però no sé si degudament enfocada. I en els ambients juve-

L — *«El treball continua essent, en primer lloc, un valor central en la vida dels joves i, en segon lloc, no hi ha una cultura de l'oci alternativa a la del treball.»*

nils, com a fenomen, l'atur és la por. Una por exacerbada de no trobar feina; una por real. Què genera? En els joves, des del meu tracte, observo que genera una certa displicència i una certa frustració, a més a més d'unes dependències que no són les naturals del jove que

es va fent gran i, finalment, una fasciació per altres cultures que no siguin les del treball, com si no fossin gaire possibles, de gaire rendiment, aquestes altres.

CASTANYER. Des del punt de vista institucional, hi ha una desorientació bastant gran respecte a la millor forma de solucionar-ho. Em sembla que, en el camp de la lluita contra l'atur, hi ha una manca de coordinació entre les diferents institucions, des de l'Estat fins als ajuntaments, passant per les empreses. Per entendre'ns: hi ha empreses que no saben ni la legislació que tenen al seu abast per crear llocs de treball. Les institucions competeixen per dir qui en crea més. No m'estranya la por que la gent jove, més o menys lúcida, té de no trobar feina. Això genera, a més, actituds antisolidàries.

PUIG. Crec que aquí hi ha una cosa que no ha sortit i és que la gent està potenciant molt, fins i tot en aquesta època de no treball, un cert treball social. La gent vol sentir-se útil. Està disposada a treballar en el que sigui, educació, temps lliure, aspectes assistencials; pel sol fet de sentir-se útil durant aquest temps que no té feina o en el temps després de l'ocupació. Entre els joves es comença a parlar d'aquest salari ciutadà, d'aquestes peles que ens poden arribar de l'Estat, com uns diners

C — *«Hi ha empreses que no saben ni la legislació que tenen al seu abast per crear llocs de treball. Les institucions competeixen per dir qui en crea més. No m'estranya la por de la gent jove, més o menys lúcida, de no trobar feina. Això genera, a més, actituds antisolidàries.»*

que els poden ajudar a mantenir les constants vitals i, al costat d'això, volen continuar tenint una feina que els interressi i agradi. Des de les institucions no potenciem prou tot el que sigui aquest treball social, no facilitem que la gent es pugui organitzar en petites xarxes per donar serveis de tipus social a la població. Crec que això és una cosa clau que s'hauria de veure dintre d'aquesta òptica.

JORBA. Jo voldria aportar una dada a debat. Un treballador, sigui jove sigui gran, quan té feina i té un problema, va al sindicat i, per contra, quan està aturat no hi va, sinó que cerca ajut a Càritas, en grups assistencials de caràcter cristià, humanitari...

LUDEVID. Trobo que això és molt important. Hi vaig donant voltes perquè ara preparo un estudi per a la Fundació J. Bofill i la Volkswagen sobre els sindicats. Jo he parlat amb força asso-

L — *«La idea que tinc (...) és que comencen a aparèixer formes d'organització i funcionament dels joves desocupats que no tenen gaire relació amb els sindicats i, potser, en tenen més amb el que eren, als inicis del moviment obrer, les societats d'ajuda mútua.»*

ciacions de joves contra l'atur, d'aquestes que hi ha a Montcada, Esparreguera i en altres llocs, i em sembla detectar una mica el que tu deies. És a dir, aquesta gent no tan sols va als sindicats normalment quan tenen problemes, sinó que és una pura evidència que el fenomen sindical és un fenomen de treballadors grans, entre altres coses perquè el discurs que fa aquesta gent jove sense feina, la manera d'expressar-se, els seus problemes, tenen poca cosa a veure amb el funcionament dels sindicats tradicionals. La idea que tinc, molt intuïtiva, és que comencen a aparèixer formes d'organització i funcionament dels joves desocupats que no tenen gaire relació amb els sindicats i, potser, en tenen més amb el que eren als inicis del moviment obrer les societats d'ajuda mútua.

És un altre estil, un altre llenguatge i és una altra filosofia. Aquesta gent sí que té clar el tema de l'autoocupació, entre altres coses perquè no és un debat retòric, sinó que és el que va de no tenir res a fer a tenir alguna cosa. És perfectament comprensible que un treballador adult que té un contracte fix a ple temps estigui contra la legislació dels contractes temporals. Per aquestes associacions de joves contra l'atur, la situació és molt diferent. És un afer poc estudiat.

CASTANYER. Només vull afegir que el llenguatge que els sindicalistes *ad usum* fan servir és una de les coses

C — *«Els sindicats (...) són autènticament conservadors, en el sentit de conservar el seu treball —els que en tenen. El sindicat és un gremi.»*

menys juvenils que hi ha en aquest país. Abans us heu carregat molt els polítics, però els sindicats donen una imatge fa-

tal del que són les relacions laborals de cara als joves. Són autènticament conservadors, en el sentit de conservar el seu treball, els que en tenen... El sindicat és un gremi.

tots al mateix sac

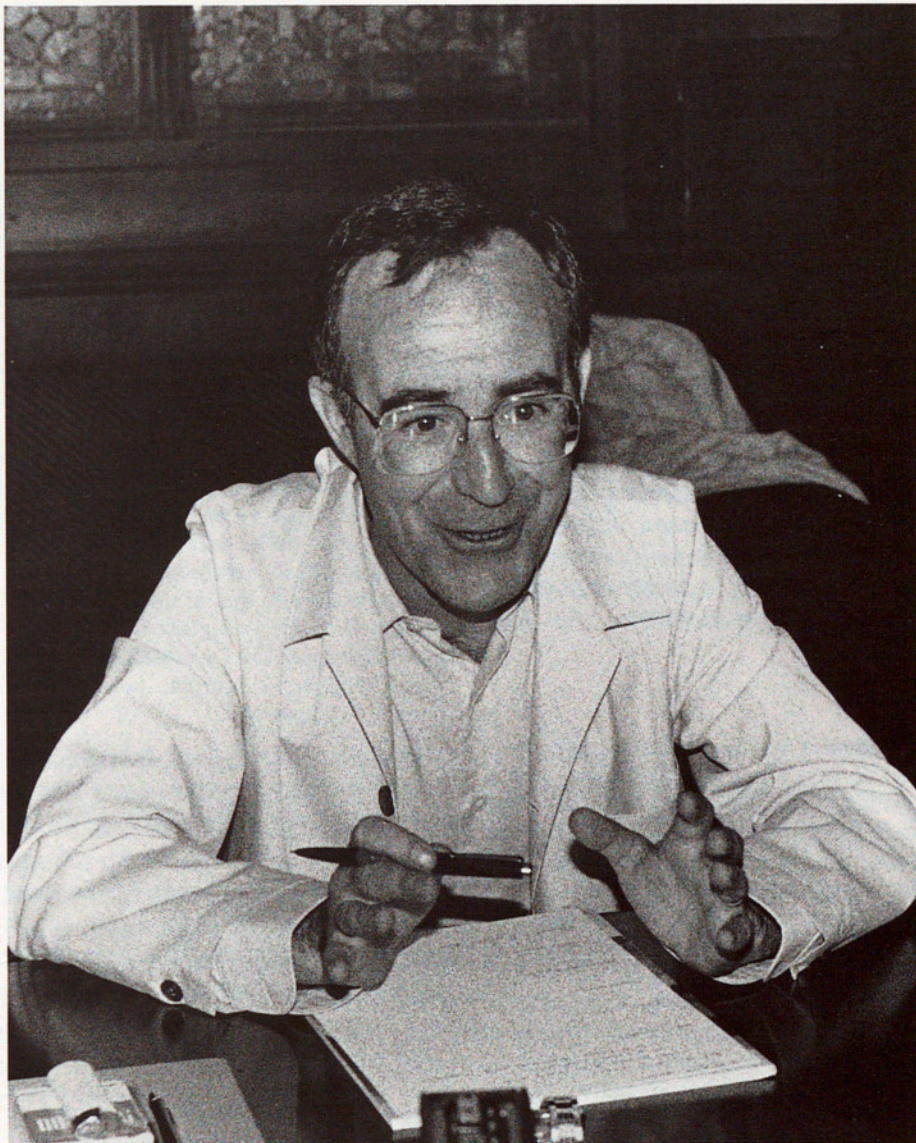
JORBA. La marginació del jove, la delinqüència, la drogaaddicció, són conceptes que moltes vegades s'han lligat també amb aquesta manca de perspectives de treball. Introdueixo aquí el tema i caldria esbrinar si les arrels d'aquests problemes són essencialment econòmiques...

PUIG. La meua opinió és molt senzilla. Crec que entre els joves hi ha la mateixa marginació, drogaaddicció, etc., que hi ha entre els adults. El que passa és que aquí se n'ha fet un *boom* i, sobretot, en la nostra ciutat i país ens encanten les patologies, les morts. Adorem tota aquesta cosa funerària, amb

P — «El problema és que hi ha una crisi de societat i aquests problemes de drogaaddicció, marginalitat, manca de feina es donen en els joves igual que en els grans.»

tot el que és la conflictivitat dels joves. El problema és que hi ha una crisi de societat i aquests problemes de drogaaddicció, marginalitat, manca de feina es donen en els joves igual com en els grans. Es dona en les capes menys dotades i també a les altres amb nivells diferents: els uns van cap a una marginació d'estirar la bossa de les dones —jo els prefereixo als de les capes altes, que van cap al neofeixisme. És clar, tot són opcions, i aquí sí que hi podria haver un debat realment interessant. D'entrada, em penso que podríem fer un esforç per situar-ho. Per favor! En aquests moments joventut és sinònim de patologies sobre la joventut.

CASTANYER. Em sembla que això és degut, en gran part, al fet que els mitjans de comunicació són com són. La premsa, la televisió i la ràdio, parlen de la joventut només com a fenomen patològic, negatiu. La joventut és notícia, però sempre que és notícia negativa; si no no se'n parla. Hi ha mil i una notícies positives que no apareixen enlloc. Respecte a això hi ha una cosa prèvia i és que, en primer lloc, crec que va ser un error, fa deu o quinze anys, pensar que la reivindicació de la droga, genèricament, era una cosa progressista, perquè em sembla que és obvi que enganxar-se a l'alcohol o a l'heroïna i que

ANTONI SERRAMONA

acabis malament en un període de temps relativament curt, no és ni progressista ni conservador: és una cosa negativa des del punt de vista sanitari, individualment i col·lectivament. Per mi no és un problema de joventut, és un problema social que està emmarcat dintre de les grans cadenes de producció de les diferents drogues.

C — «La premsa, la ràdio, la televisió parlen de la joventut només com a fenomen patològic, negatiu.»

PUIG. És molt fàcil caure en aquesta divisió. Socialment sempre es busquen sortides «esperpèntiques» per escapar-se. Relacionar droga i atur. Si et fixes mínimament en el teixit social i cultural dels barris veuràs que no és així. Entraríem al tema següent, dels barris de Barcelona. No és perquè hi hagi entrat la droga; aquest no és el punt.

La droga va entrar —sobretot el «cavall», que jo entenc per droga forta i que potencia processos d'individualització, de mort, etc., —fa tres o quatre anys. I la crisi de tot el que és el sistema sociocultural dels barris, amb la caiguda de les bandes, no és a causa de les drogues. Ve de molt abans i s'ha d'analitzar a partir d'altres components.

SERRAMONA. Jo, per dir-ho molt breument, em situaria totalment en contra d'aquest discurs entre patològic i necrofilic respecte a la joventut i la droga. Efectivament se n'abusa en general per culpar-nos-en una mica tots. I en segon lloc, la qüestió que em preocupa més en aquest sentit és la qüestió del mercat, del mercat de la droga. És a dir, entre tots o no sabem o no volem saber o no ens interessa saber l'entrellat a partir del qual es produeix, es distribueix i es consumeix. Aquí continua tenint, la majoria de la societat, un interrogant, al qual ningú no dona resposta bé perquè no la sabem, bé perquè

no s'hi pot donar. Jo em situo perfectament en la ignorància de com es contesta aquest interrogant.

LUDEVID. El problema és el del mercat de la droga. El mercat de la droga és un problema d'adults, és a dir, que aquí ja no hauríem de parlar de joves. La droga és una altra qüestió, relacionada amb un problema més general de l'especulació mafiosa que hi ha a Espanya. Això ja és una forma de situar la qüestió. Aleshores, més que parlar de la droga, que és un símptoma minoritari i

S — «La qüestió que em preocupa més (...) és el mercat de la droga. És a dir, entre tots, o no sabem o no volem saber o no ens interessa saber l'entrellat a partir del qual es produeix, es distribueix i es consumeix.»

marginal d'un fenomen molt més ampli que és la no inserció de la joventut al teixit social, caldria veure de quina manera es pot resoldre. I aquí podríem parlar de l'associacionisme com a resposta positiva davant aquesta marginalització estructural. I entenent per marginalització el fet de no tenir una presència en la vida social. El treball voluntari, la creació d'autoocupació, la creació d'empreses, generen una il·lusió en la creativitat; com també algunes iniciatives culturals concretes que poden omplir de sentit la vida de la gent: tot això és més interessant que parlar de la droga.

tolerància familiar

JORBA. Per cloure el debat, potser podríem endinsar-nos en l'àrea de joventut i societat. El jove, per raons econòmiques, allarga el temps d'estada amb la família, ha anat augmentant el nombre de solters i, finalment, sembla que es produeix una paradoxa: el jove que es casa ho fa en uns paràmetres tradicionals. Una enquesta recent diu que el 84 % de joves es casen per l'Església, el 10 % pel jutjat i només el 5 % s'uneixen d'una altra manera, no institucional, sense papers...

LUDEVID. Per l'experiència que en tinc de les entrevistes que hem fet, em penso que aquesta paradoxa no és tal. La meua impressió, d'una manera col·loquial, és la següent: efectivament, el que sí que és un fenomen a analitzar és que la gent viu menys en parella. Això és un fenomen relativament autònom de la crisi econòmica. No hi ha cap dub-

te que hi pot haver alguna gent que ho faci perquè avui és més difícil de trobar casa, però no és per això i prou. Crec que hi ha un fenomen lent que té d'altres motius culturals. La gent té més por de la vida en parella, sobretot a les grans ciutats. Hi ha, d'altra banda, l'experiència de les separacions, etc., i la gent tarda més a formar parella. Les ciutats més desenvolupades que la nostra, per exemple Nova York, són plenes de gent que viu sola. Això és un fenomen relativament autònom de la crisi. No hi ha cap dubte que la crisi allarga la vida solitària de molta gent que vol casar-se, però són fenòmens diferents.

SERRAMONA. Jo només vull remarcar un fet, que és el retorn a un cert classicisme. No ha deixat de tenir vigor una forma molt arrelada en la manera de ser de tot allò que és clàssic. Al marge de valoracions religioses o no respecte al matrimoni o l'aparellament és el pes d'una certa inèrcia, però que es manté i augmenta.

CASTANYER. En la hipòtesi aquesta que abans la gent es casés o no es casés, que experimentés altres formes de vida,

L — «Efectivament (...) la gent viu menys en parella. Això és un fenomen relativament autònom de la crisi econòmica.»

crec que era en uns cercles molt reduïts, universitaris. És a dir: estadísticament es veu retard en l'edat de nupcialitat. Probablement en societats més desenvolupades, més urbanes, hi ha més gent sola, però dubto que en els anys setanta hi hagués, estadísticament, una baixa significativa de casaments.

LUDEVID. Em penso que la joventut actual és més tolerant, i no tan sols en clau cínica, sinó en el sentit de la intolerància que hi va haver en un cert moment i en un ambient petit —petit però d'una certa influència cultural en un determinat registre de novel·les, de pe-

l·lícules i d'altres coses. Hi havia una certa intolerància que tenia una part de gratuïtat molt notable. Aleshores sembla que entrem en una època de més placidesa. I a mi em sembla molt bé: ben mirat són quatre dies, això de la vida.

CASTANYER. És un pragmatisme que té relació, n'estic convençut, amb

P — «Tot el fenomen juvenil dels anys seixanta i setanta va venir perquè, després de la guerra, vam trobar-nos amb quatre peles per poder anar a sentir l'Elvis i companyia i podies fer vacances, perquè podies tenir una feina que t'ho permetia i et podies muntar la vida més sol.»

les possibilitats econòmiques reals de la gent. És a dir: als anys setanta i finals dels seixanta, la gent es podia permetre moltes llibertats i moltes coses. Es podia permetre el gust de no casar-se, de viure d'una determinada manera, perquè també hi havia més abundància...

PUIG. Tot el fenomen juvenil dels joves dels anys seixanta i setanta va venir perquè després de la guerra vam trobar-nos amb quatre peles per poder anar a sentir l'Elvis i companyia i podies fer unes vacances, perquè podies tenir una feina que t'ho permetia i et podies muntar la vida més sol. D'aquí va sortir tota la gent que estem intervenint aquí, hem crescut, ens ho hem muntat des d'aquesta època i ara tornem a estar en una altra època en què la gent no té ni dos duros a la butxaca i tornariem a començar una altra vegada el debat, perquè és el que hem començat dient. Trobo que està molt bé com has acabat tu, amb aquesta placidesa. Acabar un debat parlant de placidesa és agradabilíssim...◀

DAMUNT LA TAULA, TOTS ELS DUBTES SOBRE LA NECESSITAT DELS "ANYS INTERNACIONALS"